

SVEŠVĀRDU VĀRDNĪCA

25 000 VĀRDU UN TERMINU

Sastādītājas: *Indra Andersone, Ilze Čerņevska, Inta Kalniņa,
Dina Nātiņa, Ruta Puriņa, Larisa Vjatere*

Vāku veidojis *Uldis Baltutis*

PRIEKŠVĀRDS

Svešvārdu vārdnīca domāta plašam lasītāju lokam. Tajā ievietots ap 25 000 citvalodu cilmes vārdu un terminoloģisku vārdkopu, kas sastopami periodiskajos izdevumos, populārzinātniskajā, politiskajā, ekonomiskajā literatūrā, radio un televīzijā, kā arī daiļliteratūrā.

Īsi skaidrota vārdu etimoloģija un nozīme, izmantojot galvenokārt vēsturiski semantisko etimoloģizācijas metodi.

Līdzās zināmām leksikas vienībām vārdnīcā ievietoti jaunāko citvalodu cilmes vārdu skaidrojumi.

Vārdnīcas sastādīšanā izmantotas līdz šim publicētas vārdnīcas un enciklopēdijas, kā arī citu valstu leksikogrāfiskie avoti.

Pielikumā ievietoti citvalodu vārdi un teicieni oriģinālrakstībā.

VĀRDNĪCAS UZBŪVE

Šķirkļu nosaukumi (pamatvārdi) doti alfabēta secībā.

Šķirkļa vārdam kvadrātiekvās ir norādījums uz vārda izcelsmi.

Visbiežāk sastopamie salikteņu elementi doti kā atsevišķi pamatvārdi ar attiecīgiem etimoloģiskiem norādījumiem un paskaidrojumiem (piem., *video..* [angļu *video* < lat. *video* redzu < *videre* redzēt, skatīties (pēc analogijas ar *audio..*)]).

Salikteņiem, kuros šis elements ietilpst, parasti nav pievienots elementa etimoloģiskais skaidrojums, bet ir norādīts uz pašu šo elementu, kas vārdnīcā paskaidrots (piem., **videokamera** [*sk. video.. + kamera*]).

Reģistrēti vai patentēti ražojumu nosaukumi, prečzīmēs izmantoti vārdi etimoloģijās apzīmēti ar terminu «tirdzniecisks nosaukums» (saīsināti *tirdzn. nos.*)

ISBN 978-9984-800-31-8

© «Izdevniecība Avots», 2008
© Autoru kolektīvs, 2008
© U. Baltutis, māksl. nof., 2008

p. m. ē.	— pirms mūsu ēras	sp.	— spāņu valoda
poligr.	— poligrafija	stat.	— statistika
polinēz.	— polinēziešu valodas	šum.	— šumeru valoda
polit.	— politisks termins	tat.	— tatāru valoda
port.	— portugāļu valoda	tehn.	— tehnika
provans.	— provansiešu valoda	tekst.	— tekstilrūpniecība
psih.	— psiholoģija, psichoanalīze	tel.	— televīzija
rel.	— reliģija	teol.	— teoloģija
resp.	— respektīvi	t. i.	— tas ir
rum.	— rumāņu valoda	tibet.	— tibetiešu valodas
s	— sekunde	tirdzn. nos.	— tirdzniecisks nosaukums
saīs.	— saīsinājums	tk.	— tūkstotis
sal.	— salīdzini	t. s.	— tā saucamais
sansk.	— sanskrīts	u. c.	— un citi
sarunv.	— sarunvalodas vārds	ukr.	— ukraiņu valoda
sem.	— semītu valodas	ung.	— ungāru valoda
senaugšv.	— senaugšvācu	univ.	— universitāte
senebr.	— senebreju valoda	u. tml.	— un tamlīdzīgi
senēģipt.	— senēģiptiešu valoda	utt.	— un tā tālāk
senfr.	— senfranču valoda	vels.	— velsiešu valoda
senind.	— senindiešu valoda	vēst.	— vēsture
sennorv.	— sennorvēģu valoda	vet.	— veterinārija
senskand.	— senskandināvu valoda	vidusaugšv.	— vidusaugšvācu
sensl.	— senslāvu valoda	vidushol.	— vidusholandiešu
siev. dz.	— sieviešu dzimte	viduslejasv.	— viduslejasvācu
singal.	— singalu valoda	vidusl. lat.	— viduslaiku latīņu valoda
sk.	— skaties	vietv.	— vietvārds
skand.	— skandināvu valoda	vsk.	— vienskaitlis
sl.	— slāvu valoda	zool.	— zooloģija
sociol.	— socioloģija	zv.	— zviedru valoda

A

A... patskaņu priekšā AN.. [gr. *a...*, *an..* nolieguma partikula] – priedēklis svešvārdos, galvenokārt tādos, kas cēlušies no grieķu valodas; apzīmē noliegumu vai kādas ipašības trūkumu (piem., asimetrija, acikliskijs, anarhija).

A. A. – *ad acta* – pievienot lietai.

A. A. C. – *anno ante Christum* – pirms Kristus dzimšanas.

ABADONS [ebr. *posts*, bojāeja] – Bībelē – posta vietā ieceltā eņģeļa vārds. Ījabā grāmatā arī mirušo valstības (*šeol*) apzīmējums.

ABAKA [sp. *abaca* < tamilu] – no daudzgadiga tropu auga (tekstilbanāna jeb Manilas kaņepājiem) iegūta šķiedra, no kurās gatavo kuģu takelāžas piederumus, tauvas, virves; dažkārt par abaku sauc arī pašu augu.

ABAKS [gr. *abax* (*abakos*) < lat. *abacus*] – 1. seno grieķu un romiešu rēķinu galddiņš; sadalīts joslās, pa kurām bīdīja akmentiņus vai kauliņus; 2. nomogrāfijā – iipašs rasējums ar skaitliskām atzīmēm attiecīga vienādojuma aptuvenai risināšanai; tīkveida nomogramma; 3. *arhit.* kapiteļa augšdaļa – parasti četrstūraina plāksne.

ABANDONS [fr. *abandon*] – *jūrn.* kravas vai kuģa ipašnieka atteikšanās no savām tiesībām uz apdrošinātā ipašumu par labu apdrošinātājam, ja tas apņemas samaksāt ipašniekam pilnu apdrošināšanas summu.

AB ANTIQUO [lat.] – no seniem laikiem.

ABATE [sk. abats] – katoļu sieviešu klostera priekšniece.

ABATIJA [vidusl. lat. *abbatia*] – abata pārvaldīts katoļu klosteris līdz ar tam piederošajiem ipašumiem; pakļauta ordeņa vadībai, arī bīskapam, dažreiz Romas pāvestam.

ABATONS [sk. *a.. + tas*, kur nedrīkst iejet] – *rel.* noslēgta altārtelpa ortodokssālājā baznīcā.

ABATS [lat. *abbas* (*abbatis*) < aram. *abba* tēvs] – 1. katoļu garīdznieks, vīriešu klostera (abatijas) priekšnieks; 2. Francijā – katoļu garīdznieks.

ABĀZIJA [sk. *a.. + basis* staigāšana/baino eju] – *med.* nespēja staigāt; abāzijas cēlonis ir galvenokārt nervu traucējumi.

ABAZS [pers.] – sīka austrumzemju sudrabā monēta; senos laikos izplatīta Kaukāzā.

ABAŽŪRS [fr. *abat-jour*] – spuldzes apsegis, kas atstaro gaismu vai mazina gaismas spilgtumu.

ABDĒRĪTS [pēc Senās Griekijas pilsētas Abdēras nosaukuma] – vientesis, aprobežots cilvēks.

ABDIKĀCIJA [lat. *abdication*] – atteikšanās no troņa, varas, amata vai titula.

ABDOMENS [lat. *abdomen* vēders] – 1. vēders, vēdera dobums; 2. vēderiņš, ķermeņa pakaļējais nodalijums posmkājiem.

ABDOMINĀLS [fr. *abdominal* < lat. *ab-*